

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460526

15. De frigidis, & maleficiatis, & impotentia coëundi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61800)

TITULUS XV.

De Frigidis, & Maleficiatis,
& Impotentia coeundi.

SUMMARIA.

1. *Definitur impotentia. 2. 3. 4. Dividitur. 5. 6. Quo jure dirimat matrimonium, & unde oriatur?*
 7. 8. 9. 10. 11. *Quinam censeantur impotentes?*
 12. 13. 14. *Recensentur requisita necessaria ad hoc, ut dirimat matrimonium. 15. Impotentia effectus.*
 16. *Sitne matrimonium restaurandum, si ob temporalem impotentiam dissolutum sit?*

Ultimum inter impedimenta dirimentia matrimonii est *impotentia*, qua de sub *presenti rubrica* ea duntaxat, quæ scitu necessaria, adferemus.

§. I.

Definitur impotentia, quod sit inhabilitas, seu ineptitudo ad exercendam copulam carnalem, aptam ad generationem humanam, inter impotentes matrimonium dirimens.

§. II.

Dividitur impotentia I. in naturalem, & accidentalem. Naturalis, seu, ut alii appellant, *intrinseca* est, quæ ex ipsius naturæ defectu oritur, & in viro plerumque est *frigidas*, in femina *arbitrario*. Accidentalis, seu, ut alii nuncupant, *extrinseca* est, quæ vel per demonis maleficium vel per hominis operam procurata, effectaque est.

II. *Dividitur impotentia* in perpetuam, & temporalem. Illa dicitur, quæ humana arte, seu etiam ordinariis Ecclesiæ remediis sine miraculo aut peccato, vel gravi corporis periculo tolli non potest. c. 2. & 3. h. r. Temporalis verò, quæ successu temporis, ut puta, crescente ætate, vel per artem chirurgicam absque gravi periculo, quamvis cum magno cruciatu (ad hunc enim perferendum conjugem ex charitate & iustitia obligatum esse, docet Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 93. n. 30. & seqq.*) aut per consuetas orationes, ac

U

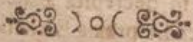
exor-

reddere teneatur. cap. 6. penult. & ult. Eod. Modò tamen persona cognita fuerit in primo, vel secundo gradu consanguinitatis uxori conjuncta: quòd si in remotiori eam attingerit, nullum nascetur impedimentum etiam debitum exigendi; cum affinitas ex copula illicita, qualis est in dicto casu, ad secundum tantummodò gradum per restrictionem Tridentini extendatur. Insuper conjux contrahit ob delictum incestus cum affine commissum impedimentum perpetuum impediens, ne etiam cum alia contrahere licite possit. cap. 5. causa 35. q. 2. c. 1. 2. & 4. De eo, qui cogn. consang. ux. sua.

§. VIII.

Contraria Affinitati, & ejus impedimento est dispensatio quæ tollitur. Et verò cum affinitas saltem in linea transversali solo Jure Ecclesiastico dirimat matrimonium, ideo etiam in primo gradu hujus lineæ S. Pontifex dispensare potest, arg. c. fin. de Divortii. prout de facto Alexander VI. dispensavit cum Emanuele Rege Lusitaniæ, ut acciperet viduam fratris; Julius II. cum Henrico VIII. Rege Angliæ, ut daceret Catharinam Arragoniam viduam Arthuri fratris, à quo tamen dicebat, quodam fuisse intactam, idque approbante toto terrarum orbe; quam dispensationem postea confirmavit Clemens VII. Sic etiam Innocentius X. dispensavit cum Rege Poloniæ, ut acciperet viduam fratris. Quin imò in Veteri Lege Deuter. 25. præcipitur, ut frater fratri semen suscitet. Nec obstat, quòd S. Joannes Baptista Matth. 14. & Marci. 6. reprehenderit Herodem, eique dixerit: *non licet tibi, accipere uxorem fratris tui: quia is adhuc vivebat*, teste D. Thoma in cit.

locum Matthæi.

exorcismos, vel per aliam maleficii sublacionem, absque novo tamen dæmonis concursu amoveri potest.

- 4 III. Dividitur impotentia in absolutam & respectivam. Absoluta est, cum quis est impotens respectu omnium, & cujuscunque; ut si vir sit eviratus, seu eunuchus. Respectiva, cum quis solum impotens est respectu hujus, vel illius personæ, cum qua matrimonium contrahit, prout sæpius contingit ex maleficio.

§. III.

- 5 *Causa efficiens* impotentia, ac impedimenti ejus est vel remota, vel proxima.

Remota est jus naturale, à quo impotentia vim dirimendi matrimonium sortita est, ut tradunt DD. uno ore; sine dubio ideo: quia essentialis materia matrimonii est corpus, non quodlibet, sed ad generationem aptum, cum hic detur potestas in corpus mutua, quæ potestatis traditio nulla est, si inter sit impotentia: nemo enim potest tradere alteri potestatem ejus rei, quam nullò modò habet per. c. 79. de R. J. in 6.

- 6 *Proxima* est varia: nam aliquando oritur ex naturali complexione; nonnunquam ex vitio conformationis; interdum ex morbo; sæpè ex defectu membrorum generationi deservientium, sæpius ex maleficio, aut veneficio, de quibus & aliis Medicos consule.

§. IV.

- 7 *Subjèctum* impotentia, & impedimenti impotentia sunt, quibus partes generationi destinatae vel deficient, vel male conformatae sunt, vel congenita frigiditate flaccescunt, aut vitio aliquò incorrigibili afficiuntur: quippe tales, cum impotentes sint ad copulam carnalem, hòc ipsò inepti sunt ad matrimonium contrahendum juxta c. 2. h. tit. Hinc

Deduco I. Eunuchos & spadones utroque testiculò privatos esse impotentes, & inhabiles ad ineundum matrimonium, prout definit

Sixtus Papa V. dato ad eam rem rescripto ad Hispaniarum Legatum, cujus decisiva verba ita habent: *Fraternitati tuae praesentes committimus, & mandamus, ut conjugia per eunuchos, & spadones utroque teste carentes cum quibusvis mulieribus defectum praeditum sive ignorantibus, sive etiam scientibus, contrahi prohibeas, eosque ad matrimonia quomodocunque contrahenda inhabiles auctoritate nostra declares.* Si qui uno dumtaxat testiculo carent, matrimonium contrahere possunt. Panormit. in c. 2. num. 5. h. tit. ubi ita interpretatur l. si servus. 40. §. si spadoni. ff. de jure dot.

Deduco II. Hermaphroditos validè posse contrahere matrimonium eos nimirum, in quibus præpollet sexus virilis, cum foeminis; in quibus sexus foemineus, cum viris: illius enim sexus æstimantur, quò prævalent. si quaritur. 10. ff. de Statu hom. Quod si in Hermaphrodito aequalis sit, in optione ejus erit, juxta quem sexum contrahere velit. Parochus autem licetè nuptiis illius interesse non potest nisi prius coram Judice Ecclesiastico sexum alterutrum præstitò juramentò, se alterò nunquam usurum, elegerit. Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 106. n. 5.

Deduco III. Nec senes etiam decrepitos esse impotentes, ac ineptos ad ineundum matrimonium; id quod colligitur ex c. nuptiarum. 41. causa 27. q. 1. ubi S. Augustinus ait: *nuptiarum bonum in quibusdam esse humanitatis solatium.* ubi Glossa in V. quibusdam explicat, in senibus. Ratio est: quia licet senes non habeant generandi facultatem tam propinquam & expeditam, sicut juvenes, habent tamen radicalem, & possunt exercere perfectum actum conjugalem, etiam infæcundum. Imò non desunt exemplorum, qui in decrepita ætate filios genuerunt. Accedit praxis Ecclesiae, quæ nulli seni, si aliud non obstet, matrimonium dene-

denegat. Vincentius de Justis de Dispens.
mar. lib. 2. c. 17. num. 96.

10 Deduco IV. Inter steriles quoque matrimo-
nium consistere, nec uxorem ob sterili-
tatem, seu ob impotentiam, dimitti posse.
Textus in hanc rem apertus in cap. 27.
causa 32. q. 7. ita habet: *Tantum valet il-
lud sociale vinculum conjugum, ut cum cau-
sa procreandi colligetur, nec ipsa causa pro-
creandi solvatur, possit enim homo dimitte-
re sterilem uxorem, & aliam ducere, de
qua filios habeat, & tamen non licet.* Et
merito non licet: quia tametsi sterile con-
jugium non attingat finem primum, qui
est proles procreatio, attingit tamen finem
secundarium, qui est solatium humanitatis,
& remedium concupiscentiae juxta d. c. nup-
tiarum. 41. causa 27. q. 1. Urget, quod
saepe sterilitas progressu temporis corrigatur,
ut praeter exempla sacra Saræ, Rebecca,
Rachelis, Elisabethæ, aliarumve, recentio-
ra exempla comprobant. Boseraio Polono
uxor Adhaidis Henrici IV. Imperatoris filia
post decenniū sterilitatem quinque filios, u-
namque filiam peperit. Salome Gabrielis
Basili Magni Moschorum Ducis uxor post
annum 21. adhuc enixa est Georgium fili-
um; quod ipsum Ludovico XIV. moderno
Galliae Regi contigisse, fertur. Ad hæc cum
causa sterilitatis ut plurimum lateat abdita, &
omnino incertum sit, an marito, vel uxori
imputari queat, inhumanum foret, uxorem
forte innocentem suo jure in corpus mariti
questo privare, & maculam inurere ficti-
tiae sterilitatis. Unde fallunt, & falluntur
Politici quidam, qui dicunt, Principi uxore
sterili dimissa ob spem proles, & firmandi
principatus gratiā, licere aliam ducere; quo
de prolixè Nicol. Myler. in Gamol. princ. c. 4.
num. 8. & seqq.

11 Deduco V. Etiam in articulo mortis con-
stitutum posse contrahere matrimonium: ex

quo potentia generandi adhuc perseverat,
quamvis pro hoc tempore per accidens sit im-
pedita, ut in actum deduci non possit; id-
que confirmat usus Ecclesiæ, quæ permittit,
ut quis in agone ducat concubinam. Sanchez
lib. 7. disp. 105. num. 3.

§. V.

Forma impotentiae, & hujus impedimen-
ti stat in conditionibus requisitis ad hoc, ut
matrimonium dirimat.

Prima est, ut impotentia sit perpetua: nam
impotentia temporalis, quæ per licita, & or-
dinaria media sive spiritualia, sive naturalia
tollipotest, matrimonium subsequens non
dirimit. cap. 6. h. t. optima ratione; quia ad
tempus aliquod impotens absolute potens est,
ideoque absolute etiam potest obligari ad
actum conjugalem. At nec marito, nec
uxori, nec utrique simul perpetuam impo-
tentiam alleganti credi debet, juxta Gloss. in
c. fin. in fin. h. t. sed probatione opus est; quæ
si statim ex solo aspectu corporis per eviden-
tia signa appareat, illico judicio Ecclesiæ con-
juges separandi sunt; sin non, iis triennium
(à tempore intentatæ copulæ computan-
dum) conceditur, intra quod matrimonii
consummationem tentare possunt, eò verò
transactò, si nihil effecerint, matrimonium
declarabitur nullum, ita tamen, ut prius con-
juges jurent unā cum septima manu propin-
quorum, id est, cum septem propinquis, vel
cum septima manu vicinorum bonæ famæ,
si defint tot propinqui, se post omnem opa-
ram adhibitam non potuisse consummare
matrimonium. c. 1. & ult. h. t. Mascard. de
Prob. concl. 8. 6. n. 8.

Secunda conditio est, ut impotentia ma-
trimonium præcedat: etenim si matrimonio
semel contracto, licet nondum consummato,
supervenerit: non solvit conjugale vinculum:
quia matrimonium non ad tempus, sed ad
per-

perpetuam vitæ consuetudinem contrahitur, & nihil tam humanum est in fortuitis casibus, quam mulieris maritum, vel uxorem viri esse participem. *l. si cum dotem. 22. §. 7. ff. Solut. matrim. Gloss. in c. ex literis. 3. h. t.*

Sed quid præsumendum, aut judicandum, si dubitetur, an impotentia præcesserit, aut subsequuta sit matrimonium?

Malcord. in *d. conclus. 816. n. 19. Panorm. in c. fraternitatis. n. 16. h. t.* & alii apud Sanchez. *l. 7. disp. 103. num. 1.* autumant, præsumendum esse, quod præcesserit. Ego existimem, secerendam esse impotentiam naturalem ab accidentali, & illam præsumi præcessisse, hanc verò subsequutam esse: ratio primæ partis est: quod qualitas, quæ à natura inest, semper inesse præsumatur, ut probat Menoch. *de Præsumption. lib. 1. præsumpt. 14. n. 3.* Ratio partis secundæ: quod cum natura potentem producat, quilibet supponatur potens, & asserenti, quod quis aliquando impotens fuerit, incumbat onus probandi, utpote cui adversatur præsumptio à natura ipsa descendens. Sanchez *ubi supra n. 5.*

14 Tertia conditio est, ut impotentia sit absoluta, & generalis respectu omnium, siquidem impotentia perpetua, & respectiva tantum dirimit quidem matrimonium cum iis, respectu quorum est, non verò respectu aliorum, propterea: quia matrimonium respicit individuum, & determinatam personam, cum qua ineundum est, ideoque si quis respectu hujus vel illius personæ sit impotens, respectu autem aliarum potens, non erit possibilis obligatio ad copulam cum hac, vel illa certa persona, erit verò possibilis cum aliis, & quod consequitur, non poterit contrahere matrimonium cum illa certa persona, poterit verò cum aliis, respectu quarum cessat ratio illud dirimendi, arg. *cap. 6. h. t. cap. fin. causa 33. q. 1. Reverend. Maurus Oberascher de Matr. c. 4. §. 11.*

§. VI.

Effectus impotentia, ejusque impedimenti est, quod matrimonium dirimat, ita tamen ut impotentes, præsertim qui consensu impotentia matrimonium contraxerunt, non debeant contra voluntatem separari, sed siquidem velint, possint tanquam fratres & sorores convivere, abstinentes ab omni carnis commixtione, & quibuscunque tactibus impudicis. c. 4. & 5. & ibi DD. h. t.

Dubitari hic potest, utrum dissoluto propter impotentiam matrimonio, prius matrimonium instaurandum sit, si postea deprehendatur, illam impotentiam non esse perpetuam?

R. I. Si conjux absolutè, & perpetuò impotens iudicatus, dissolutò primò matrimonio contrahat, & consummet aliud, vel extra matrimonium sit fornicatus, in poenam perjurii incidit, cogiturque ad priorem uxorem redire; quamvis ipsa, si per se vivere voluerit, compelli nequitiam possit, ut ad virum redeat, sed manente vinculo conjugali propter adulterium à viro commissum, in divorcio perseverare queat. *c. 5. & 6. h. t.*

R. II. Si impotentia respectiva sit iudicata perpetua, & matrimonium ideo dissolutum, hoc instaurandum non erit, tamen vir, cujus impotentia est allegata, consummaverit aliud subsequens matrimonium, vel fornicatus sit. Idque ideo: quia non est instaurandum prius matrimonium, nisi constet Ecclesiam fuisse deceptam, judicando de perpetuitate impotentia; atqui ex copula cum aliis personis vequit constare, respectivam illam impotentiam non fuisse perpetuam. Secus dicendum foret; si se commiscuisset cum illa, à qua fuit separatus tanquam impotens: quippe ex subsequenti copula manifestè constat, impotentiam respectivam temporalem fuisse. Layman in *Theol. mor. lib. 5. tit. 10. p. 4.*

c. 11. n. 5.

TITU-